

OECD *Multilingual Summaries*

Education at a Glance 2010: OECD Indicators

Summary in Polish

Edukacja w zarysie 2010: wskaźniki OECD

Podsumowanie w języku polskim

- Rządy państw OECD starają się tak kształtować politykę, aby podnosić efektywność kształcenia, szukając jednocześnie dodatkowych zasobów dla zaspokojenia rosnącego zapotrzebowaniu na edukację.
- Tegoroczna edycja raportu *Edukacja w zarysie 2010: wskaźniki OECD* umożliwia krajom porównanie własnych wyników z osiągnięciami innych krajów w tej dziedzinie. Raport obejmuje bogaty wybór porównywalnych oraz aktualnych wskaźników dotyczących systemów edukacji i prezentuje uzgodniony sposób ich pomiaru na poziomie międzynarodowym.
- Wskaźniki pokazują, kto uczestniczy w edukacji, ile środków jest na nią przeznaczanych i jak działają systemy edukacji. Obrazują również szeroki zakres rezultatów edukacyjnych, porównując, na przykład, wyniki osiągane przez uczniów w kluczowych dziedzinach nauczania i wpływ wykształcenia na zarobki oraz szanse zatrudnienia.

Edukacja w zarysie 2010: Inwestycja w przyszłość

Prace rządów nad naprawą finansów publicznych po globalnym kryzysie gospodarczym, powodują ponowne zainteresowanie edukacją. Z jednej strony, w większości krajów stanowi ona znaczącą pozycję w wydatkach publicznych, z drugiej zaś - inwestowanie w edukację jest istotne dla umacniania potencjału długookresowego wzrostu oraz dla reagowania na zmiany technologiczne i demograficzne mające wpływ na nowo kształtujący się rynek pracy.

Edukacja w zarysie 2010 przedstawia dane i analizy, ilustrujące dwa aspekty ekonomiczne tego zagadnienia – inwestycje i zyski. Ponadto zawiera szeroki zakres danych, w tym o poziomach wykształcenia, dostępie do edukacji i środowisku edukacyjnym.

Edukacja: Inwestycje i zyski

Kraje OECD dużo inwestują w edukację. Poniżej poziomu szkolnictwa wyższego wydatki instytucji edukacyjnych na jednego ucznia wzrosły w każdym kraju średnio o 43% w latach 1995-2007, pomimo względnie stałej liczby uczniów. W krajach OECD w latach 2000-2007, po okresie stabilizacji w okresie poprzednich pięciu lat, na poziomie szkolnictwa wyższego wydatki instytucji edukacyjnych na jednego studenta wzrosły średnio o 14 punktów procentowych. Odzwierciedla to inwestycje rządów w szkolnictwo wyższe wynikające z jego rozwoju (**Wskaźnik B1**).

Skala wydatków na edukację różni się znacznie w poszczególnych krajach, zarówno w kategoriach absolutnych jak i względnych. Kraje OECD przeznaczają średnio 6,2% całkowitego PKB na instytucje edukacyjne; od ponad 7% w Danii, Izraelu, Islandii, Stanach Zjednoczonych i w kraju partnerskim Federacji Rosyjskiej, do 4,5% i mniej we Włoszech i Słowacji (**Wskaźnik B2**).

W bieżącej sytuacji gospodarczej szczególnie istotna jest analiza wysokości środków publicznych wydawanych na edukację. Nawet w krajach OECD, które przeznaczają niewielkie środki na cele publiczne, wydatki publiczne na edukację są społecznym priorytetem. Kraje OECD przeznaczają średnio 13,3% całkowitych wydatków publicznych na edukację; w przedziale od poniżej 10% w Czechach, Włoszech i Japonii, do prawie 22% w Meksyku (**Wskaźnik B4**).

Środki publiczne zainwestowane w edukację przynoszą wielorakie korzyści, w tym z tytułu podatków od wyższych dochodów. Średnio w krajach OECD, mężczyzna z wykształceniem wyższym, w całym okresie aktywności zawodowej, przynosi państwu dochód z tytułu podatku dochodowego i składek na ubezpieczenie społeczne o 119 000 USD większy w porównaniu z osobą z wykształceniem średnim. Nawet po odjęciu środków publicznych przeznaczonych na sfinansowanie kształcenia studenta w szkolnictwie wyższym, korzyść wynosi średnio 86 000 USD, czyli prawie trzykrotnie więcej niż kwota inwestycji publicznych przeznaczonych na studenta w szkolnictwie wyższym. Zyski dla społeczeństwa są nawet większe, ponieważ dochód z tytułu podatków nie odzwierciedla bezpośrednio wielu innych korzyści płynących z edukacji (zob. Rozdział A poniżej) (**Wskaźnik A8**).

Edukacja odgrywa znaczącą rolę w zatrzymywaniu pracowników na rynku pracy przez dłuższy okres, co staje się koniecznością ze względu na starzejące się społeczeństwa w krajach OECD. Ponadto zwiększa ona możliwość zatrudnienia; średnio w krajach OECD od 1997 r. stopy bezrobocia wśród osób z wyższym wykształceniem kształtowały się na poziomie 4% lub poniżej, podczas gdy dla osób z wykształceniem poniżej średniego wielokrotnie przekraczały 10% (**Wskaźnik A6**).

Istnieje zatem przekonujący dowód ekonomicznych i społecznych korzyści płynących z edukacji. Jednocześnie, zwiększanie wydatków nie jest wystarczającym rozwiązaniem. Niepokojący jest fakt, że znaczący wzrost nakładów na ucznia/studenta w ciągu ostatniej dekady w wielu krajach nie przyniósł poprawy jakości wyników kształcenia. Sekretarz Generalny OECD Angel Gurría zauważa w przedmowie do *Edukacji w zarysie*, że wnioski płynące z publikacji „wskazują na potrzebę podjęcia niezbędnych wysiłków dla przemian w sektorze edukacji, na wzór dokonanych wcześniej w innych sektorach, celem uzyskania lepszych wyników kształcenia w stosunku do zainwestowanego kapitału.

Inne wskaźniki w *Edukacja w zarysie 2010*:

Rozdział A: Wyniki instytucji edukacyjnych i ich wpływ na uczenie się

Poziom wykształcenia znacznie wzrastał przez ostatnie 30 lat, co odzwierciedla fakt zróżnicowania wykształcenia wśród młodszych osób i starszych dorosłych. Średnio, w krajach OECD, odsetek osób w wieku 25-34 lat z wykształceniem przynajmniej średnim jest o 22 punktów procentowych wyższy niż osób z tym samym poziomem wykształcenia w wieku 55-64 lat (**Wskaźnik A1**).

Wśród młodszych osób (17-20 lat), liczba absolwentów szkół na poziomie ponadgimnazjalnym (bez policealnych) przekracza obecnie 70% w ponad dwóch trzecich krajów OECD oraz 90% w dziewięciu z nich. W wielu krajach, zwłaszcza w Danii, Finlandii, Islandii i Norwegii, liczba absolwentów tego poziomu kształcenia w wieku powyżej 25 lat stanowi 10 punktów procentowych lub więcej (**Wskaźnik A2**).

Szacuje się, że w 26 krajach OECD o porównywalnych danych, studia ukończy średnio 38% młodych osób spośród rozpoczynających je w 2008. Odsetek osób kończących studia w późniejszym okresie życia jest wysoki w Finlandii, Islandii, Izraelu, Nowej Zelandii i Szwecji, gdzie liczba absolwentów w wieku powyżej 30 lat stanowi 25% lub więcej całkowitej liczby absolwentów (**Wskaźnik A3**).

W wielu krajach znacząca liczba studentów porzuca studia wyższe. Średnio, w 18 krajach OECD, dla których dostępne są dane, około 31% studentów rozpoczynających studia wyższe nie uzyskuje wyższego wykształcenia. (**Wskaźnik A4**).

Nauka oczywiście nie kończy się na szkolnictwie wyższym, i wielu dorosłych w dalszym ciągu szkoli się i kształci w okresie swojego życia zawodowego. W krajach OECD ponad 40% dorosłych bierze udział w formalnych i pozaformalnych formach kształcenia w danym roku, jednak wskaźniki uczestnictwa w tego typu inicjatywach na poziomie poszczególnych krajów wahają się od ponad 60% w Nowej Zelandii i Szwecji, do poniżej 15% na Węgrzech i w Grecji (**Wskaźnik A5**).

Inne korzyści ekonomiczne, jak również te omówione powyżej, są przedstawione w raporcie *Edukacja w zarysie 2010*, w tym różnice w odniesieniu do zarobków pomiędzy osobami o różnych poziomach wykształcenia. Mogą być one znaczące, co ilustruje fakt ponad 50% wyższych zarobków osób z wyższym wykształceniem w ponad 2/3 krajów OECD, dla których były dostępne dane. (**Wskaźnik A7**). Wykształcenie wyższe wiąże się również z korzyściami społecznymi, w tym lepszym stanem zdrowia (**Wskaźnik A9**). Koszty ponoszone przez pracodawców zatrudniających pracowników z różnym wykształceniem również zostały poddane analizie. Średnio na obszarze OECD roczne koszty pracy w przypadku osób z wykształceniem poniżej średniego wynoszą 40 000 USD dla mężczyzn i 29 000 USD dla kobiet; w odniesieniu do pracowników z wykształceniem wyższym, koszty wzrastają do 74 000 USD dla mężczyzn i 53 000 USD dla kobiet (**Wskaźnik A10**).

Rozdział B: Zasoby finansowe i ludzkie zainwestowane w edukację.

Jak zaznaczono powyżej, społeczeństwa znacznie inwestują w edukację. Większość środków pochodzi ze źródeł publicznych: średnio w krajach OECD ponad 90% szkolnictwa na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym (łącznie z policealnym), innego niż wyższe, opłacane jest ze środków publicznych. Finansowanie prywatne jest bardziej widoczne w przypadku szkolnictwa wyższego, od mniej niż 5% w Danii, Finlandii i Norwegii do ponad 75% w Chile i Korei (**Wskaźnik B3**).

Opłaty za naukę są kolejnym dokładnie analizowanym zagadnieniem dotyczącym edukacji. W ośmiu krajach OECD, instytucje publiczne nie pobierają czesnego, ale w jednej trzeciej krajów, odnośnie których zostały udostępnione dane, instytucje publiczne pobierają roczne czesne w przypadku krajowych uczniów i studentów w wysokości ponad 1 500 USD (**Wskaźnik B5**).

Na co przeznaczane są środki w ramach edukacji? W krajach OECD 92% całkowitych nakładów przeznaczanych jest na bieżące wydatki w szkolnictwie na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, ponadgimnazjalnym (łącznie z policealnym), innym niż wyższe, z czego ponad 70% przeznaczanych jest na pensje pracowników we wszystkich krajach OECD za wyjątkiem czterech (**Wskaźnik B6**). Koszty wynagrodzeń na jednego ucznia różnią się znacząco w poszczególnych krajach. Na przykład, są one dziesięciokrotnie wyższe w Luksemburgu, Hiszpanii i Szwajcarii niż w Chile (**Wskaźnik B7**).

Rozdział C: Dostęp do edukacji, uczestnictwo i postępy.

W większości krajów OECD, w ciągu ostatniej dekady, praktycznie każdy miał dostęp do przynajmniej 12 lat edukacji formalnej. W około jednej trzeciej krajów dysponujących danymi, współczynniki skolaryzacji dla osób w wieku 15-19 i 20-29 lat ustabilizowały się w ciągu ostatnich pięciu lat, co prawdopodobnie wskazuje na osiągnięcie punktu nasycenia (**Wskaźnik C1**).

Mobilność studentów – tj. liczba studentów wyjeżdżających do innego kraju w celu odbycia studiów wyższych – nadal wzrasta. W 2008 r. ponad 3,3 mln studentów studiów wyższych rozpoczęło studia poza krajem ich obywatelstwa, co stanowi wzrost o 10,7% w stosunku do roku poprzedniego (**Wskaźnik C2**).

Proces przejścia z etapu kształcenia na rynek pracy często nie jest łatwy dla młodych ludzi, a w wielu krajach starsza młodzież (15-19 lat) nie kształci się, nie szkoli się lub jest bezrobotna. Odsetek ten waha się od ponad 32,6% w Turcji do 2,1% w Holandii (**Wskaźnik C3**).

Rozdział D: Środowisko edukacyjne i organizacja szkół.

Średnio w krajach OECD na realizację programu nauczania czytania, pisania i literatury, matematyki i nauk przyrodniczych przeznaczana się 48% czasu obowiązkowego nauczania w przypadku uczniów w wieku 9-11 lat, oraz 40% dla uczniów w wieku 12-14 lat. Dla uczniów w wieku 9-11 lat, część obowiązkowego programu nauczania poświęconego na czytanie, pisanie i literaturę różni się znacząco, od 16% na Islandii do 30% lub więcej we Francji, Meksyku i Holandii (**Wskaźnik D1**). Oddział średnio obejmuje 22 uczniów w szkolnictwie podstawowym, jednak liczba ta waha się od 30 lub więcej w Chile i Korei do prawie o połowę mniejszej liczby w Luksemburgu i w kraju partnerskim Federacji Rosyjskiej (**Wskaźnik D2**).

Pensje nauczycieli wzrosły w ujęciu realnym w latach 1996-2008 praktycznie we wszystkich krajach, jednak nauczyciele są wciąż gorzej opłacaną grupą zawodową, w porównaniu z osobami z podobnym wykształceniem, w większości krajów. Pensje nauczycieli z przynajmniej 15-letnim doświadczeniem w nauczaniu na poziomie gimnazjalnym wahają się od poniżej 16 000 USD na Węgrzech i w kraju partnerskim Estonii do ponad 98 000 USD w Luksemburgu (**Wskaźnik D3**). Liczba godzin nauczania w gimnazjach publicznych średnio wynosi 703 godzin rocznie, ale waha się od poniżej 520 godzin w Grecji i Polsce do ponad 1 000 w Meksyku i Stanach Zjednoczonych (**Wskaźnik D4**).

Tegoroczny raport *Edukacja w zarysie 2010* bada dwa nowe zagadnienia – stopień, w jakim rodzice mogą dokonać wyboru szkoły dla ich dzieci oraz rolę, jaką pełnią w nadzorowaniu szkół. Oprócz szkół publicznych, kraje posiadają zazwyczaj wiele innych instytucji edukacyjnych. Na przykład, cztery z pięciu krajów OECD, dla których dostępne są dane, umożliwia prywatnym szkołom o uprawnieniach szkół publicznych i niezależnym szkołom prywatnym prowadzenie działalności w zakresie edukacji obowiązkowej. Jednak w praktyce, liczba uczniów prywatnych szkół o uprawnieniach szkół publicznych przekracza 10% jedynie w siedmiu krajach (**Wskaźnik D5**). Większość krajów OECD podaje, że rodzice mają wiele możliwości uczestnictwa w zarządzaniu szkołami i stowarzyszeniami doradzającymi szkołom publicznym. Większość z nich informuje również, że przepisy prawne przewidują procedury składania skarg (**Wskaźnik D6**).

© OECD 2010

Niniejsze podsumowanie nie jest oficjalnym tłumaczeniem OECD.

Kopiowanie niniejszego podsumowania jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.

Wielojęzyczne podsumowania są tłumaczeniami fragmentów dokumentów OECD, pierwotnie opublikowanych w językach angielskim i francuskim.

Są one dostępne bezpłatnie w internetowej księgarni OECD www.oecd.org/bookshop/

Dokładniejsze informacje można uzyskać, kontaktując się z Działem Praw Autorskich i Tłumaczeń w Dyrektoracie do Spraw Publicznych i Komunikacji: rights@oecd.org lub faksem: +33 (0)1 45 24 99 30

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Zachęcamy do odwiedzania naszej strony internetowej: www.oecd.org/rights/

